

nya Mäktaren

VOLYM XXVIII

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 48/10

Lag och evangelium

Av Carl Fredrik Wisløff

Texten är ett kapitel i boken *Jag vet på vem jag tror* (KFB 1992)

När vi skall tala om vägen till frälsning, är det vissa sanningar i Guds ord, som vi först och främst måste vara på det klara med. Det gäller i första hand det budskap, som Bibeln ger oss om lag och evangelium.

När vi nämligen frågar Guds ord: Hur blir en människa frälst? – så upptäcker vi, att Skriften inte ger ett utan två svar på denna fråga. Och dessa två svar är så skilda från varandra som eld och vatten, som natt och dag.

Vad säger Guds heliga lag?

A ena sidan säger Bibeln: Vill du bli frälst, så håll buden. Gör detta, så får du leva. Så sade Mose, 3 Mos. 18:5. Så sade även Jesus, Luk. 10:28. Och detsamma sade Paulus, Gal. 3:12.

När Bibeln säger *göra*, så menas inte därmed ”att göra så gott man kan eller ”så långt man med Guds hjälp förmår”. Nej, kravet går ut på att göra det så fullkomligt, att gärningen inte har någon brist och sinnelaget inte en skugga av ett egenkärt motiv. Det är inte nog med att komma fram med ett urval av goda gärningar. Därför lägger Skriften den människan under förbannelsen, som försöker hålla buden men inte förmår göra det. ”Om man nämligen håller hela lagen, men bryter mot ett av buden, blir man skyldig till allt.” Jak. 2: 10. Detta är *lagen*.

Vad säger evangeliet?

Men på andra ställen talar Bibeln tvärt emot detta. Ty där heter det, att vi blir frälsta utan någon som helst gärning. ”Ty av nåd är ni frälsta – inte genom gärningar.” Ef 2:8 f., Jes. 55:1. Här gäller det inte att

prestera utan att få. Här gäller det inte att möta upp syndfri, här inbjuds man tvärtom till att komma så fattig, trött och förtvivlad man är. Matt. 11:28. Och medan det enligt lagen gällde att komma med gärningar som inte hade någon vank eller brist, så ropas det här ut, att alla slags stackare får komma, publikaner och syndare, halta och blindas, alla dessa eländiga som ingenting har att uppvisa till sin förmån. Detta är *evangeliet*.

Med andra ord: Allt Guds ord som säger vad Gud *kräver*, är lag. Men det Guds ord som förkunnar oss Guds nåd för Jesu skull, det är evangelium.

Både lagen och evangeliet är Guds ord. Båda dessa är allvarligt menade av Gud. Därför måste båda förkunnas i Guds församling på jorden. Båda hör med till det vittnesbörd som skall ges inför världen. Det gäller att förkunna båda delarna rätt och i rätt inbördes förhållande.

Vad är skillnaden?

I den lutherska skriften *Konkordieformeln* (1577) står det: ”Skillnaden mellan lag och evangelium sprider över Skriften ett synnerligen klart ljus som förhjälp till att rätt dela Guds ord och förklara och förstå de heliga profeternas och apostlarnas skrifter.” Detta uttalande är mycket träffande. Det är knappast något som bättre kan hjälpa oss till att förstå Bibeln än en klar insikt i skillnaden mellan lag och evangelium.

Först och främst måste det göras en klar åtskillnad mellan lag och evangelium. De får *inte blandas samman*.

Skillnaden mellan lag och evangelium. Låt oss först se vad skillnaden mellan dem *inte* består i. Skillnaden

➤ är inte den, att lagen bara hör hemma i Gamla Testamentet och evangelium bara i Nya Testamentet, eller att de fromma i gamla förbundet blev frälsta genom lagen, medan vi i det nya förbundets tid blir frälsta genom evangelium. Det är alltid några som tar miste här. Nej, lag och evangelium går hand i hand genom hela Skriften. Redan på syndafallets dag ljuder evangeliet om kvinnans säd som skall krossa ormens huvud. Profeterna förkunnade också om honom. ”Om honom betyder alla profeterna, att var och en som tror på honom skall få syndernas förlåtelse genom hans namn.” Apg. 10:43. Inte utan orsak kallas Jes. 53 för ”det femte evangeliet”. Alla förordningar om offer i Israel är förebilder till det Guds lamm, som skulle bära världens synd. Också de gammaltestamentliga fäderna blev frälsta av nåd genom tro. Rom. 4:1-8, Hebr. 11.

Om det finns evangelium i Gamla Testamentet, så finns det även lag i Nya Testamentet. Johannes döparen förkunnade lagen till bot och omvändelse. Jesus ville inte upphäva lagen. Matt. 5:17. Och apostlarna förkunnade i sina brev både lag och evangelium. Det är också i dessa brev vi främst lär känna skillnaden mellan dem.

En annan sak är, att det nog är lagen, som är mest framträdande i det Gamla Testamentet liksom evangeliet i det Nya Testamentet. Det hör till Guds hushållning i frälsningshistorien. Gamla förbundets tid var *förberedelsens* tid. Nya testamentet förtäljer det glada budskapet om *uppfyllelsen*.

Men vilken är nu skillnaden mellan lag och evangelium?

Det första vi lägger märke till är detta: Lagen svarar mot vår egen mänskliga tankegång, men evangeliet kommer till oss som något nytt och främmande för vår tanke.

Vi människor vet av erfarenhet, att vi får ingenting för intet här i världen. Den som vill njuta av en sak måste först förvärva den. Man måste betala med sitt arbete, med pengar eller andra ting. Därför har vi lätt att tro, att det är likadant i förhållandet till Gud. Människans medfödda religiösa föreställningar säger henne: Gud ger ingenting gratis. Gärning, gärning krävs det för att få komma in i himmelen.

Och så kommer lagen och bekräftar detta. Den kräver just gärningar, fullkomliga gärningar, som villkor för att få komma i gemenskap med Gud. Därför tror människan gärna på Guds lag. Hon söker nog slippa ifrån att ta *hela* lagens dom över sig, ty den går ut på att hon är förtappad. Men när lagen säger henne, att gärningar krävs för att komma till Gud, så har hon lätt för att tro detta.

Med evangelium är det däremot annorlunda. Ingen människa kunde ha tänkt ut något sådant som evangelium. Att Guds Son lät sig födas som en människa

– född under lagen för att bära vårt straff – att vi utan någon gärning blir frälsta bara genom att förtrösta på detta – nej, det kunde ingen tanke finna ut. Detta är, som Skriften säger, en ”hemlighet” som måste *uppenbaras*. Ef, 3:9. Detta måste förkunnas för oss, detta måste vi *höra*. Evangelium är ”vad intet öga har sett och intet öra har hört och vad intet människohjärta kunnat tänka”. 1 Kor. 2:9.

Nu börjar vi få tag på skillnaden mellan lag och evangelium.

Lagen syftar på vår gärning. Den har hela tiden sikte på dig och säger: Du, du skall, du skall inte. Och när jag lyssnar till dess ord, blir det mig för starkt och överbevisar mig om mina synder. Därför säger den också: Du är den mannen, du är den skyldige!

Evangeliet däremot syftar inte på mig utan på Jesus. Det säger: Han, Jesus, är din frälsning. Jesus är din frid. Han dog för dig, han älskar dig.

Vad vi här har sett, ger oss förutsättningar att kunna bedöma den förkunnelse som ges i kristenheten i skrift och tal. Det finns en förkunnelse, som inte har stort flera toner än dessa: Du, du, du – du måste omvända dig, du måste leva som en sann kristen, du måste bedja, du måste läsa osv. En sådan förkunnelse kallar vi med ett äldre uttryck för *lagisk*, d.v.s. den förkunnar endast lagen. Men där förkunnelsen framför allt har denna ton: Jesus är korsfäst för oss, Gud ger nåd för Jesu skull, Gud är nådig för Jesu skull osv. där förkunnas också evangeliet. En sådan förkunnelse säger vi är *evangelisk*.

Lagens tre ”bruk”

I den lutherska kyrkan har man gärna talat om lagens tre ”bruk”. Tanken är den, att Gud vill bruka förkunnelsen av lagen på tre olika sätt.

Lagens *första* bruk är det ”borgerliga”. Meningen med detta uttryck är att lagen, Guds vilja, skall förkunnas som en regel och ett rättesnöre för alla människor, att tygla det onda och värna rättfärdighet och trygghet i samhället. Lagens *andra* bruk är det ”pedagogiska”, d.v.s. att lagen verkar som ”tuktomästare till Kristus.” Gal. 3:24 (enl. Bibelkommisionens Normalupplaga av 1883). Med hjälp av lagens ord visar Gud oss vår synd, ger oss en tillstoppad mun och överbevisar oss om att vi är förtappade, ”Vi vet, att vad lagen säger, det säger den till dem som står under lagen, för att var mun skall bli tillstoppad och hela världen stå med skuld inför Gud.” Rom. 3:19 f. ”Vad som kommer genom lagen är kännedom om synden.” Rom. 3:20,4:15, Gal. 2:19 f. Om lagens första och andra bruk säger Luther: ”Lagen är given av Gud först och främst för att förhindra synder genom att hota och skräckslå med straff och genom att lova och tillförsäkra nåd och välgärningar. Men detta syfte har icke nåtts för den

ondskas skull, som synden verkar i människan. Somliga har därigenom blivit än värre, i det att de blivit fientliga mot lagen, därför att den förbjuder, vad de gärna ville göra, och påbjuder vad de inte är villiga att göra.” – Detta gäller om de råa, onda människorna, som gör vad ont är, så snart de får tillfälle därtill. Andra åter blir förblindande och högmodiga och inbillar sig, att de av egna krafter kan hålla lagen. Detta skapar hycklare och falska helgon. Men lagens främsta uppgift och gärning är att uppenbara arvsynden med dess frukter och visa människan hur bottenlöst djupt hennes natur har fallit och blivit fördärvad. Ty lagen måste säga henne, att hon inte har eller frågar efter Gud utan tillber främmande gudar. Detta skulle hon inte trott, om inte lagen visat henne det. Därigenom blir hon slagen med skräck, förödmjukad, modlös och förtvivlad, längtar efter hjälp, blir rädlös och börjar att, fientligt stämd mot Gud, knota och klaga osv. Det heter nämligen i Rom. 4:15 ”Ty lagen framkallar vrede.” (Svenska Bibelsällskapets varsamma språkliga revision av 1917 års övers.) och i Rom. 5:20 ”Lagen blev tillagd efteråt för att fallet skulle bli så mycket större.” (Schmalkaldiska artiklarna 1537).

Lagens *tredje* bruk innebär, att lagen tjänar till vägvisare för dem som kommit till frid med Gud genom tron på Jesus. Så länge en människa inte känner Gud och lever i tron, söker hon i verkligheten inte Guds vilja utan sitt eget bästa. Men när en människa väl har sett, att hon i sig själv är en förtappad syndare och därjämte har fått frid med Gud genom tron allena på grund av Jesu frälsningsverk och den oförskyllda nåden, då först börjar hon på allvar fråga efter vad *Gud vill* med hennes liv. Och då står Guds lag där som en enkel vägvisare. De kristna behöver Guds lag och Guds bud i synnerhet av två orsaker. *För det första* behöver vi Guds bud för att veta, *vilka gärningar Gud vill att vi skall utföra. Vi* människor kommer annars lätt att gripa till gärningar som vi själva funnit på i den tron att de behagar Gud (t.ex. munkväsen och olika slag av självplågeri och askes som Gud aldrig påbjudit). Buden i Guds lag (vi skall här särskilt tänka på de tio buden och kärleksbudet, Matt. 22:36 ff.) visar oss vad Gud vill att vi skall göra. *Därnäst* behöver också den kristne lagens bud som en ständig ”*tuktomästare till Kristus*”. Det betyder: Lagen måste ständigt på nytt visa honom att han är förtappad i sig själv, och att han behöver Jesus.

Lagen anklagar alltid

Ingen kommer någonsin i den ställningen, att han står helt oskyldig inför lagens anklagelser. Så länge han lever, skall han nödgas böja sig för lagen och erkänna att han har svikit och kommit till korta. Med tanke på detta säger Melancton: Lagen anklagar all-

tid. Lagens verkan är alltså först och främst syndakännedom.

Evangeliet verkar tro i hjärtat

I motsats till lagens verkan är evangeliets verkan *tro*. När evangeliet kommer till den som är uppväckt till syndakännedom, då verkar själva evangeliebudskapet genom den helige Andes hjälp till att tron uppstår i hans hjärta. Evangeliet målar Kristus ”såsom korsfäst”. (Gal. 3:1 Kyrkobibeln 1917) för den som är förfärad över sina synder. Under det han hör evangeliet, tändes tron. Enligt den grekiska grundtexten i Rom. 10:17 så kommer tron av budskapet som man hör, och budskapet genom Kristi ord. Se också Apg. 16:14f.

Tron är ingenting annat än tillit till Guds nåd (Melancton)

Denna tillit kan ingen människa uppväcka hos sig själv, varken medan hon ”sover” och är tillfreds med sina synder, eller när hon blivit uppväckt och gripits av förfäran över dem. Det är Guds ord och Guds Ande som allena förmår uppväcka denna trostillit.

Förklaringen till tredje trosartikeln lyder: ”Jag tror, att jag icke av mitt eget förnuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom, utan den Helige Ande har kallat mig genom evangelium, upplyst mig genom sina gåvor, helgat och behållit mig i en rätt tro; liksom han kallar, församlar, upplyser och helgar hela kristenheten på jorden och behåller och bevarar henne hos Jesus Kristus i en rätt tro ---”

Mycket lärorik är berättelsen om Kornelius i Apg. 10 och 11. Han skildras där som en god man som fruktade Gud och bad till honom. En dag fick han se en ängel, som sade att han skulle sända bud efter Petrus. ”Han skall tala sådana ord till dig som gör att du blir frälst med hela ditt hus.” Apg. 11:14 f.

Alltså, det som varken mannens fromhet eller hans goda gärningar eller böner kunnat uträtta, det skulle nu ske genom de ord som Petrus skulle tala. I Apg. 10:43 talar så Petrus om Jesus: ”Om honom betygar alla profeterna, att var och en som tror på honom skall få syndernas förlåtelse genom hans namn.” Petrus förkunnade med andra ord evangeliet. Vad som då skedde, det får vi veta i nästa vers (v. 44) ”Medan Petrus var mitt uppe i sitt tal, föll den helige Ande över alla dem som hörde Ordet.” Guds Ande brukade det talade ordet och verkade tron genom detta ord, så att Anden tog sin boning i dem. Det ”ord som kan frälsa” är alltså evangeliet.

Därför är det helt enkelt en annan kunskap om Gud som kommer av lagen, än den som kommer av evangelium. Den som är under lagen, han känner ►

➤ Guds vrede, dom och krav; han inte bara känner det så, han är verkligen under vreden.

Men i evangelium får vi lära känna Guds nåd och barmhärtighet för Jesu skull. Här förkunnas syndernas förlåtelse. Den som nu tror detta evangelium, han känner Gud i hans nåd, och därmed *är* han också under Guds nåd.

Lagen och evangeliet säger mig alltså två olika saker om Gud, som båda är sanna. Av ålder har det uttryckts så: Lagen är Gud, när han anklagar och dömer. Evangeliet är Gud, när han benådar och rättfärdiggör.

Vi kan uttrycka samma sanning med dessa ord: Lagen är sådan den är, därför att Gud i sin heliga rättfärdighet är sådan. Evangeliet är sådant det är, därför att Gud i sin nåd är sådan.

Både lag och evangelium måste förkunnas

I den kristna kyrkan skall både lag och evangelium förkunnas, så länge denna tidsålder varar. Detta är en mycket viktig sak. Samtidigt är det inte någon lätt sak att förkunna Guds ord så att det görs åtskillnad på lag och evangelium. Många är de fel som har gjorts, dels av mänsklig bristfullhet, dels helt enkelt i avsikt att förvanska Guds ord.

En huvudregel är denna: Lagen skall förkunnas för de säkra, sovande, egenrättfärdiga syndarna. De skall få höra, hur radikalt Guds krav på dem är, så att de därigenom kan lära sig förstå, att det måste ske en grundlig förändring med dem, om de inte skall gå förlorade. Lagen skall vara en ”tuktomästare till Kristus”. Gal. 3:24 (Normaluppl. 1883) Men eftersom också de troende alltid har sitt gamla kött med sig så länge de är i denna världen, måste lagen förkunnas också för dem, för att hålla deras kött i tukt.

Evangelium skall förkunnas för dem som är förfärade inför Herrens ord, de förkrossade, de som är förtappade i sig själva. Till dem skall inte riktas några krav, varken med hänsyn till gärningarna eller deras motiv; de har redan dömt sig själva, grundligt dömda som de är av lagen. De skall få höra enbart evangeliet. Och evangeliet är inte ett krav. Det lägger inte på oss så mycket som ett fjun, som vi skall bära. Det talar bara till oss om Jesus, att han har dött för oss, och säger: Den som kommer till Jesus, blir inte utkastad.

Man skall sålunda *inte göra evangeliet till lag*. Det är det som sker, när man förkunnar ensidigt i denna tonart: Om du bara vill omvända dig, om du bara vill överlämna dig helt åt Gud, så vill Gud vara nådig emot dig. Med andra ord: Om evangeliet omges med så många förbehåll och villkor, att ingen längre kan se, att det är Guds villkorlösa tillsägelse om nåd för Jesu Kristi skull, då gör man evangeliet till lag. Enkelt uttryckt: Det skall inte heta: ”Om du tror, är Gud nådig”. Man skall hellre säga: ”Tro på Jesus, Gud är nådig för hans skull.”

Lagen och evangeliet skall predikas sida vid sida, det ena aldrig utan det andra. Luther jämför dem med de två keruberna på förbundsarken, som stod vända mot varandra (2 Mos. 25:20). Om inte båda ljuder i en viss samtidighet, blir förkunnelsen inte kristen. Evangeliet är inte Guds sanna evangelium, om inte lagen blir predikad. Det blir ett allmänreligiöst tal om Guds kärlek utan Gudsordets läkedom, kraft och allvar. På samma sätt kommer lagen inte att vara Guds lag, om inte evangeliet förkunnas på samma gång. Det blir då bara en allmän moral-predikan.

Evangeliepredikan får inte uppskjutas

Det är således alldeles fel, när man säger, att man skall förkunna lagen för vår tids sekulariserade människor, men vänta lite med evangeliet. Man säger: Folk förstår inte evangeliet om Jesu död för oss, och de har inte heller bruk för det. Vi måste först predika något som de förstår, nämligen den kristna moralen. Så skall de efter hand förstå, att de har behov av Jesus och hans kraft för att kunna leva efter Guds vilja.

Men här är rätt och fel sammanblandat. Det är sant, att lagen måste predikas så, att man kan komma till insikt om sin verkliga ställning och vända sig till Jesus. Det är bara det, att lagen inte är Guds sanna lag, om inte ordet om Jesus ljuder samtidigt. Ingen upplever, att han är förtappad i sig själv enbart genom att höra om lag, bud, etiska krav och ideal. Högtstående idealister, människor med hög etisk standard, känner sig inte förtappade i sig själva genom att man predikar en ännu högre moral för dem. Ordet om Jesus måste predikas, så att de får se, att den största synden är att förkasta honom. Jesus säger, att Guds Ande skall överbevisa världen om synd, ”att de inte tror på mig.” (Joh 16:9).

Och om det är sant, att människorna inte förstår evangeliet – det är tyvärr sant i varje tid – då skulle man just lägga vikten vid att predika evangeliet, så att människorna kan komma därhän, att de förstår det. Ingenting annat än evangeliet om Jesus kan frälsa.

Evangeliet talar om Guds nåd i Kristus, en oförskyld nåd för alla syndare. Men evangeliet fritar inte människan från att bryta med synden. Man får inte missbruka friheten till att ”ge köttet något tillfälle.” Gal. 5:13 (Sv. Bibels. varsamma språkliga revision av 1917 års övers.) Lagen och evangeliet hör samman och måste förkunnas samtidigt, dock så att de inte blandas samman utan hålls klart isär.

Trons fasta tillförsikt

”Men tron är en fast tillförsikt om det som man hoppas, en övertygelse om ting som man inte ser.” Hebr. 11:1

I min barndom var skolans kristendomsundervisning en helt annan än den man har på läsoordningen i dag. I vår skola hade vi Bibeln ur vilken vi läste vissa texter. Kanske inte regelbundet men så att jag ännu i dag kan minnas en och annan text från denna tid.

Psalmboken var dagligen i användning. Morgonandakten inleddes med en psalm. Vid dagens slut sjöngs ett antal psalmverser. Underligt nog tyckte jag om kristendomslektionerna. Där fanns något som ’högg tag i mig’. Vad det var visste jag inte. Långt senare, mycket sent i livet, har jag insett att det var Ordet – Guds ord.

Utöver Bibel och psalmbok läste vi Luthers Lilla katekes och biblisk historia.

Det är med Martin Luthers katekes i tankarna jag skriver denna artikel. Katekesen betraktas såsom ytterst svår att lära och fatta. Så var det och så är det. Men detta betyder ju inte att den skall läggas åt sidan. Därtill är den för dyrbar. Vissa avsnitt lärde vi oss utantill. Det gällde vissa förklaringar och de flesta bibelverserna i texten. Där gavs rikedomar för hela livet.

Jag tror att jag inte kan tro

I den tredje artikeln om den kristna tron kommer Luther med en förklaring som den naturliga människan måste avvisa. Visst kan jag tro? Visst ligger valet i min hand? Visst måste en avgörelse ske? Så talar förnuftet. Men där står: *”Jag tror att jag icke av mitt eget förnuft eller min egen kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom”*.

Det är all orsak att stanna här i begrundan. Kan det verkligen vara så illa ställt, att ”jag inte kan tro”? Om det är så som Luther här skriver vet jag ingen utväg. I en sådan situation är jag förlorad.

Till detta knyter Luther omedelbart ordet *evangelium*. Eftersom jag människa, död i synd och överträdelse, inte kan tro, så kommer *evangelium* till undsättning. *”Den helige Ande har kallat mig genom evangelium, upplyst mig med sina gåvor; helgat och behållit mig i en rätt tro”*. – Vi finner tre utsagor med vilka allt står och faller i denna sak:

- *Anden kallar genom evangelium*
- *Anden upplyser med sina gåvor*
- *Anden helgar och bevarar i tron*

Vidare kan vi läsa en del av fortsättningen av samma förklaring till den tredje trosartikeln. Vi noterar här två avgörande påståenden:

- *Dagligen förlåter han mig alla synder*
- *Han ger mig och alla trogna evigt liv*

Människan kan inte söka sig till Gud och tro på honom. Hon kan inte vända om – men hon kan bli omvänd. Gud allena kan omvända henne till sig. Han kallar till tro genom evangelium, han förlåter synder, han ger evigt liv av sin fria nåd (Ef. 2:1-5).

- *”Varken du eller jag kunde någonsin veta något om Kristus eller tro på honom och få honom till Herre, om det icke i och genom evangei predikan tillbjöds oss och lades i vårt hjärta av den helige Ande. Själva verket är skett och fullbordat”* (Luthers Stora katekes, artikel 3).

Gud verkar tron genom evangelium

”I och genom evangelium”, det betyder genom Guds ords predikan, driver Gud sitt verk här i tiden (Rom. 10: 17). Tron kommer av predikan: den helige Andes verk. Det är Gud som ensam verkar tron i människans hjärta.

”Tron är en fullkomlig visshet om det man hoppas på” (Hedegårds översättning till Hebr. 11:1)

Här möter oss Skriften med ett för människan ofattbart ord, som visar oss Guds suveräna handlande med sitt folk.

- *Fullkomlig visshet om det man hoppas.*
- *Övertygelse om det man inte kan se.*

Kan det vara såhär? Javisst! Guds ord lär oss saken så. Bibelversen Hebr 11: 1 leder våra tankar också till ett annat ord i Skriften (2 Kor. 4: 18); där läser vi: *”Vi har inte till ögonmärke de ting, som synas, utan dem som inte synas”*. Vår ledstjärna är alltså ting, som inte syns!

Dessa två exempel visar Guds suveräna handlande med sitt folk. Han för de sina till tro på Kristus och skänker oss syndernas förlåtelse och evigt liv i Kristus.

*Gustaf Norrback
i Lutherläsaren*

Recension av

Ansikte mot ansikte

(Skytte, Stinissen)

Av Lars Borgström

Recensenten är präst i Lutherska Församlingen i Stockholmsområdet.

Göran Skytte har, som många känner till, på senare år genomgått en intressant utveckling från ateist på den politiska vänsterkanten till att bli en av de mer kända kristna kulturpersonligheterna, numera med högerpolitisk hemvist. Utvecklingen tycks ha skett i olika etapper. Från att strax efter sin nyorientering ha varit uppskattad av det avfallna svenskkyrkliga etablissemang med förre ärkebiskopen K. G. Hammar i spetsen, hamnade han sedan i dessa kretsars onåd då det blev känt att han omfattade en mer traditionell kristen tro. Om detta har Skytte berättat i sin bok *Omvänd*. Med beklagan har undertecknad och andra dock senare sett hur han alltmer kommit att intressera sig för och påverkas av romersk-katolsk kristendomsuppfattning. Detta blir mycket uppenbart i den bok som här skall recenseras.

Wilfrid Stinissen är en holländsk katolsk munk av karmeliterorden, verksam i Sverige sedan 1967. Hans böcker om andlig vägledning, mystik, meditation m.m. läses i många såväl kyrkliga som frikyrkliga läger och översätts även till andra språk.

Stinissen är mycket uppskattad och populär som andlig vägledare/självvårdare och Skytte reser över hela Sverige och talar inför fullsatta kyrkor bl.a. om sin väg till kristen tro. Just nu pågår en ny turné där det huvudsakliga innehållet är hämtat från samtals- eller intervjuboken *Ansikte mot ansikte*. Vill man veta något om hur det ”rör sig”, vad som är ”på modet” i svensk kristenhet idag är därför *Ansikte mot ansikte* mycket talande.

Med tanke på det kraftfulla genomslag denna bok redan fått (slut på förlaget efter tre dagar) och ännu mer förmodas få efter Skyttes turnerande erbjuder boken på flera sätt en skrämmande läsning. Men låt oss först ge boken erkännande för det som är bra.

Bokens förtjänster

Boken är synnerligen välskriven och genomtänkt till dispositionen. Tre huvuddelar med vardera sju underavdelningar (heliga tal) utgör ramen. Att Skytte är en god journalist som kan sitt hantverk visar sig gång på gång då han lyckas fånga läsarens intresse genom att berätta olika spännande och ibland småroliga detaljer.

Stinissen, som naturligtvis är den som huvudsakligen fungerar som förmedlare av andlig kunskap i boken, är uppenbarligen en genomtänkt man som besitter djup personlig mognad. Han levererar också flera nyttiga andliga sanningar och sporrar faktiskt också läsaren till ett djupare personligt böne- och andaktsliv. De sanningar som Stinissen framför rör sig dock ofta på den religiösa allmänningen och är inte specifikt kristna. Stinissen betonar själv flera gånger i positiva ordalag hur det han säger även delas av judar och muslimer, och det är klart att kristen tro delar en hel del med dessa monoteistiska religioner på den naturliga uppenbarelseens område.

Bokens villfarelser

Trots ovanstående kvalitéer måste ändå en varning av allvarligaste sort utfärdas för *Ansikte mot ansikte*. Varför? Stinissen framför en mängd både klassiska och moderna romersk-katolska villfarelser. Att det sker i en bok som är välskriven och att Stinissen ger ett mycket sympatiskt intryck gör det hela förstås bara farligare och mer förföriskt. Det som gör det förrädiskt är också den respekt och beundran för Stinissen som Skytte gång på gång ger uttryck för. Skytte vill ge läsaren intrycket av att vi här får ta del av en stor andlig mästares visdom.

a) Bibelsyn

Det som sägs och lärs i andliga ting måste förstås bedömas i den bibliska uppenbarelseens ljus, inte efter om det låter genomtänkt eller framförs i tilltalande förpackning. ”Om någon talar skall han tala i enlighet med Guds Ord” (1 Petr. 4:10), skrev Petrus (som väl Stinissen och kanske även Skytte ironiskt nog, med tanke på att de inte följer aposteln anvisning, skulle hävda var den förste påven) och den grundregeln, *sola scriptura*, gäller genom alla tider.

Stinissen har dock ett löst och fritt förhållningssätt till Bibeln. Redan det faktum att Bibel 2000 används i samtalsboken är avslöjande för hur författarna acceperar bibelkritiken, alternativt är okunniga om de ateistiska principer som styr den översättningen. Stinissen tror inte på någon verbalinspiration utan

mer på en Guds folks inspiration: ”Livet och insikten växte hos detta folk, som var lett av Gud” och så småningom satte sig några ned att skriva de sanningar som successivt vuxit fram i det kollektiva medvetandet (s 224). ”Gud dikterar inte” hävdar Stinissen men förbiser att det är just det Han faktiskt ibland gör (se t.ex. sändebrevens inledningar i Upp. 2-3), även om verbalinspirationen oftast sker på andra sätt. Stinissens idé om en folkets inspiration som sedan nedtecknades faller platt till marken eftersom förhållandet under gamla förbundet oftast var det att profeterna framförde sina budskap *mot* folket. Profeterna var röster vars ord inte alls låg i linje med det allmänna religiösa medvetandet, utan tvärtom framförde de budskap som gick *på tvärs* med folkets tänkande. Därför blev de också ”stenade, söndersågade eller dödade med svärd, [---] led brist, blev plågade och misshandlade” (Hebr. 11:37).

Stinissens fria förhållande till Ordet lyser igenom på en rad läropunkter. T.ex. avfärdas helt lättsinnigt de sex skapelsedagarna utan någon diskussion till förmån för evolutionismen (s 57).

b) Guds vrede och straff förbigås

Vidare vill Stinissen, såsom den milde och ”sympatiska” själasörjare han är, inte tala om Guds straff över synden och syndaren. Han är medveten om att Guds Ord talar en hel del om detta, men sådant tillåter sig Stinissen att enkelt gå förbi genom att hänvisa till Jesu ord: ”Jag har inte kommit för att döma, utan för att rädda världen” (Joh. 12:47, Bibel 2000). Johannes skall, såsom den siste evangelisten, efter flera decenniers meditation uttryckt sig på detta sätt som – tycks Stinissen mena – bättre än de andra evangelisternas ord fångar helheten av Jesu gärning, d.v.s. Johannes har efter långvarig begrundan ”lagt” orden i Jesu mun på ett särskilt välavvägt sätt! Man undrar då varför Johannes i samma evangelium skriver: ”Den som tror på Sonen har evigt liv. Den som inte lyder Sonen skall inte se livet, utan Guds vrede blir kvar över Honom” (Joh. 3:36), eller varför han, också mot slutet av sitt liv, skriver om ”Lammets vrede” på domens dag (Upp. 6:16) och om de ogudaktiga som i ”evigheternas evighet” skall ”dricka av Guds vredes vin, som oblandat hälls i Guds vredes bägare” (Upp. 14:10).

”Gud är inte vred”, hävdar Stinissen och tillägger: ”Gud är alltid kärlek.” Domen sägs inte bestå i att Gud kommer att ”säga åt oss vart vi skall gå” (s 340), trots att Jesus uttryckligen betygar att Han kommer att säga till de förtappade: ”Gå bort ifrån mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar” (Matt. 25:41).

I linje med den moderna romersk-katolska religi-

onsteologin driver Stinissen allfrälsningsläran (*apokatastasis pantån*), officiellt fördömd av traditionell katolsk kyrkolära och av alla större historiska kyrkofamiljer. Den tredje av de gammalkyrkliga trosbekännelserna, den athanasianska, inleds t.ex.: ”Var och en, som vill bli salig, måste först av allt hava den allmänliga kristna tron. Men den, som icke bevarar den oförändrad och oförfalskad, går med säkerhet evigt förlorad” (SKB, s 48). Detta är också såväl Jesu (Joh. 14:6) som Hans apostlars (Apg. 4:12) klara undervisning.

Men Stinissen lär att inte bara de kristna kommer till Himmelen. Han tror, ”att alla människor som på ett eller annat sätt sökt det goda, sanningen, och lyssnat till sitt samvete, också kommer till himlen”. ”Också de som tillhör andra religioner?” frågar Skytte. ”Absolut.” ”Också de som inte tror på någon religion över huvudtaget, men som gjort goda gärningar?” ”Ja. På något sätt har de varit i kontakt med Gud genom sitt samvete, som säger att det är bättre att älska än att hata, att du inte skall mörda din medmänniska utan hjälpa henne. Det är Guds lag som är skriven i människans hjärta. De som har lyssnat till detta, i varje fall lite grand, blir säkert räddade. Så kommer vi att dansa med många i himlen, både med muslimer och judar...” Och buddister och hinduer... ”Javisst, där är vi en enda stor familj” (s 347).

Vi möter här ett utslag av den moderna katolska gärningsläran (sedan Andra Vatikankonciliet 1962-1965) som hävdar att hedningar blir frälsta på lagens väg genom att följa sitt samvetes röst (se även Katolska kyrkans katekes, st 847 och 1 260). Stinissens utformning är oerhört mild eftersom alla som lyssnat till Guds lag som finns i hjärtat genom samvetet ”blir säkert räddade” även om de bara lyssnat ”lite grand”.

c) Människans totala syndafördärv förnekas

Nära samman med dessa heretiska läror hänger föreställningen om människans inre goda kärna. Arvsynden reduceras till att ”ett frö av den gamla människan finns i oss redan när vi föds” (s 242), medan Bibeln å andra sidan säger om hjärtat att det är ”bedrägligare än allt annat” och ”obotligt sjukt” (Jer. 17:9). Gudsligheten finns fortfarande kvar, säger Stinissen (s 259), medan Bibeln lär att den gick förlorad i syndafallet och återskapas först genom pånyttfödelser (Ef. 4:24, Kol.3:10). Likt fariseismen, som räknar med en oförstörbar gudomlig ande, *neschama*, som den innersta och förnämsta delen av människan, likt gnosticismen, mysticismen m.m. lär Stinissen att det goda finns i djupet av varje människas hjärta. Med en fullständigt fri och missvisande tolkning av Matt. 13:44 säger Stinissen att *människan* är en åker. I denna åker finns en gömd skatt: ”Djupast inom ditt ➤

inre bär du på en ofattbar rikedom, du bär på gudomligt liv.” Det handlar därför om att ”gräva upp det gudomliga ur det mänskliga”, att ”borra, dyka och gräva” (s 260).

(Skall man bestämma vad åkern är i Matt. 13:44 är det lämpligast att säga att *Bibeln* är åkern, där skatten skall sökas. Skatten är naturligtvis Jesus, jfr Joh. 5:39).

Vi möter, föga förvånande med tanke på denna ljusa och positiva människosyn, hos Stinissen en klar synergism (även detta i samstämmighet med fariseismen): ”Vi är inte helt och hållet förstörda och vi har förmåga att arbeta med oss själva. Jag upprepar, människan är inte förstörd, hon är sårad. Det finns en brustenhets. Men hon kan fortfarande bestämma sig för och sträva efter att bli en god människa. Alltid med Guds hjälp, naturligtvis, vi kan ingenting utan honom” (s 245).

Stinissen närmar sig panteistiska föreställningar (allt är Gud och hör samman) då han säger att när man nått ned till sitt innersta jag och det hela kommer ”igång på allvar”, ja då märker man att om man bildlikt ”talar om vatten så finns det inom oss en ocean, något som omfattar hela världen.” (s 184). Den hinduiska gurun nickar instämmande till detta och säger: ”tat twam asi”, *det är du*, d.v.s. brahman (världsalltet) är detsamma som atman (själen).

d) Skärseld, mässoffer m.m.

Det finns en hel del annat att varna för och anmärka på. Här följer endast några få saker. Den traditionella katolska skärseldsläran förs fram. Eftersom katolicismen inte likt Bibeln räknar med en skänkt rättfärdighet som syndaren ikläder sig (Jer. 23:6, Rom. 3:21-22, Gal. 3:27 m.fl.) blir följden att människan måste renas efter sin död innan hon kan ingå i den eviga saligheten (s 341-345).

Fariseismen räknar med *tre* grupper av människor: de verkligt goda, de mitt emellan (*benonijim*) och slutligen de verkligt onda. Katolicismen räknar på liknande sätt med 1) de som i sitt liv varit verkligt goda, d.v.s. helgonen som genast kommer till Himmelen, 2) de som inte hunnit renas tillräckligt under detta liv och därför hamnar i skärselden och 3) de verkligt onda och otroende som hamnar i helvetet (Stinissen vill dock inte, som tidigare nämnts, här följa den traditionella katolska kyrkoläran).

Bibeln räknar dock till skillnad från traditionell katolicism och fariseismen endast med *två* grupper: de som kommer till Himmelen och de som döms till helvetet. Det är goda och dåliga fiskar (Matt. 13:48), oförståndiga och förståndiga jungfrur (Matt. 25:1-2), får och getter (Matt. 25:32) o.s.v. Detta har förstås att göra med att frälsningen sker genom tron allena, utan

några gärningar. Till Jesus kan man bara förhålla sig på två sätt, såsom Han själv säger: ”Den som inte är med mig är emot mig” (Matt. 12:30). Har man tagit emot Honom genom tron är man iklädd Frälsarens egen rättfärdighet och likt den botfärdige rövaren genast, ”idag”, utan skärseld redo för paradiset (Luk. 23:43).

Det vanliga romersk-katolska misstaget att hänföra Joh. 6 till nattvarden begås (s 280-282). Joh. 6 handlar ju endast om det andliga ätandet av Kristus, inte om det sakramentala ätandet. ”Den som äter detta bröd skall leva i evighet”, säger Jesus (Joh. 6:58). Detta gäller ofelbart endast om det andliga ätandet av Kristus, d.v.s. då människan tror att Jesus utgivit sin kropp och utgjutit sitt blod för hennes frälsning. Det sakramentala ätandet leder ju inte i sig till evigt liv utan kan tvärtom leda till dom, nämligen om inte det andliga ätandet samtidigt är för handen (1 Kor. 11:29). Det ätande som Jesus talar om i Joh. 6, som alltså undantagslöst leder till evigt liv, kan därför inte vara det sakramentala ätandet (se vidare SKB, s 620-621). Om Kristi verkliga närvaro i nattvarden, realpresensen, handlar andra bibelställen, t.ex. 1 Kor. 10:16, men Joh. 6 gör det inte.

Förvånande är det att Stinissen inte tycks känna till vilken oerhörd hädelse Luther ansåg mässoffret vara. Det hävdas att mässoffret under reformationen inte var någon stor kontrovers eller stöttesten (s 287) – medan Luther skriver följande i Schmalkaldiska artiklarna: ”Mässoffret i påvedömet är ovillkorligen den största och förskräckligaste styggelse, emedan det står i skarpaste strid mot huvudartikeln (rättfärdiggörelse genom tron allena, min anm.) och dock i anseende står högt över och långt framför all annan påvlig avgudatjänst” (SKB, s 314). En av Luthers allra svåraste anfäktelser var att han under femton år av sitt liv så gott som dagligen hållit vinkelmässa. Han menar att han därmed bedrev avguderi (WA 38, 197, 22ff).

Avslutande reflektion

Vår tids ekumenism (som för övrigt prisas på flera ställen i boken) drar obönhörligen till Rom. Den här recenserade boken kommer, med all sannolikhet, ifall nuvarande trender håller i sig, i framtiden att räknas som en viktig milstolpe längs den väg som dessvärre ledde till att den stora synkretismen, sammansmältningen av de olika konfessionerna och kanske t.o.m. religionerna, kunde förverkligas i vårt land.

Så viktigt därför att den som ännu är i stånd att rannsaka skrifterna gör det och likt judarna i Berea ser efter om det verkligen kan ”förhålla sig så” (Apg. 17:11) – inför en sådan prövning kommer inte *Ansikte mot ansikte* att hålla måttet, långt därifrån.